

Mahe põllumajanduse leht

ISSN 1406-9814

42 1/2008

Ökoloogiliste Tehnoloogiate Keskuse väljaanne

Ilmub 6 korda aastas.

Rohkem infot mahetootjatele

Tei ees on Mahepõllumajanduse lehe 2008. aasta esimene number. Alates 1996. aastast ilmunud leht jõuab tänava Põllumajandusministeeriumi toetusel kõigi mahetootjate ja -töötajate postkasti esmakordselt tasuta.

Et olla aktuaalse info edastamisel operatiivsem, ilmub leht sagedamini kui varasematel aastatel, kavas on välja anda kuus numbrit.

Mahepõllumajanduse leht toob teieni uudiseid ja ülevaateid nii Eestist kui ka välismaalt, teadusuuringute tulemusi ja soovitusi mahetoomise kohta. Mõned rubriigid on saanud traditsiooniks, nagu näiteks mahetalude ja kohalike teadusuuringute tutvustus.

Käesolevast numbrist saab lugeda ma-

helihaveisekasvatusest, sordikaitsest, Koplimee talust Saaremaal, sellel aastal Eestis teostatavatest maheuringutest, mahepõllumajandusest maailmas ja muud huvitavat

Otame ka teie ettepanekuid ja kommentaare, et lehte huvitavamaks muuta. Palume need saata e-maili aadressil mahepm@gmail.com või postiga Ökoloogiliste Tehnoloogiate Keskus, Tuglasel 1-6, 51014.

Varasemaid lehenumbreid saab lugeda aadressil www.ceet.ee, samuti on võimalik need tellida postiga.

Täname kõiki, kes on olnud Mahepõllumajanduse lehe tellijad varasematel aastatel.

TOIMETUS

SISU

Rohkem infot mahetootjatele

lk 1

Mahepõllumajanduse Koostöökoogu ühendab

lk 2

Põllumajandusministeerium toetab mahepõllumajanduslikke rakendusuuringuid

lk 3

Lihaveisekasvatus sobib mahetootmise

lk 5

Sordikaitsega peavad arvestama kõik tootjad

lk 7

GMO-uudised

lk 9

Ökopoed tahavad müüa kodumaist mahetoitu

lk 10

Eesti WWOOF ootab uusi koostööpartnereid

lk 11

Pilk mahedale maailmale

lk 12

Eesti mahepõllumajandus 2007

lk 13

Väikeses talus peab tegevus olema mitmekesine

lk 14

Uued trükised ja teated

lk 16



konverents

Mahepõllumajanduse Koostöökogu ühendab

2006. aasta suvel kokku kutsutud Mahepõllumajanduse Koostöökogu on tihendanud suhtlemist nii maheorganisatsioonide endi vahel kui ka andnud rohkem võimalusi otsustusprotsessides kaasa rääkida. Kõigi koostöökogu liikmete ühine eesmärk on edendada mahepõllumajandust ja seista mahepõllumajanduse valdkonnas tegutsejate õiguste eest.

Koostöökogu on esindatud Põllumajanduse ja maaelu arengu nõukogus (PMAN), MAK 2007-2013 seirekomitees, Nõuandeteenistuse Nõukojas ja nõuandvas komisjonis "Geneetiliselt muundatud põllumajanduskultuuride ja mitte geneetiliselt muundatud põllumajanduskultuuride kooseksisteerimise alase strateegilise arengukava ja seadusandluse väljatöötamiseks". Pidevat koostööd tehakse ka PM mahepõllumajanduse büroo ja järelevalveasutustega. 5. märtsil kohtuti Veterinaar- ja Toiduameti esindajatega, kellega arutati mahetöötlemise ja –turustamise ning laiemalt väiketöötlemise probleeme. Kohtumisel leiti lahendus mitmele küsimusele. Näiteks kinnitasid VTA keskuse esindajad, et töötlemise tunnustamise taotlused nii toiduseaduse kui ka mahepõllumajanduse seaduse alusel võib esitada üheaegselt ja ühtse dokumentide pakatina.

Arutamata jäänud küsimustele vastasid Veterinaar- ja Toiduamet ning Põllumajandusminister ühiselt kirja teel.

10. märtsil kohtuti põllumajandusminister Helir-Valdor Seederiga, et arutada MAK 2007-2013 mahepõllumajanduse toetuse nõudeid. Et mitmed koostöökogu ettepanekud (loomkoormuse nõude vähendamine, paljude lisanõuete tühistamine jm) olid seotud vajadusega MAKi muuta, siis lepiti kokku, et arutelu sellel teemal jätkub ning muudatused jõustuvad järgmisel aastal. Samuti lepiti kokku, et sellel aastal alustavad mahetootjad saavad toetust eelmise aasta määruse nõuete kohaselt.

Põllumajandusminister andis lubaduse kohtuda koostöökogu esindajatega mai kuus, et arutada mahepõllumajandusliku tootmise toetusega seonduvat ning üldiseid mahepõllumajanduse arenguga seotud küsimusi, nagu töötlemine,

turustamine, promo jne.

26. märtsil toimus koostöökogu kokkusaamine Saue Mõisas. Üritusele olid kutsutud ka maaelu arengu osakonna töötajad, et veelkord arutada ja põhjendada koostöökogu ettepanekuid MAK 2007-2013 mahenõuete osas.

Koostöökogu kokkusaamisi on toetanud Friedrich Eberti Fond. Sellel aastal on koostöökogul kavas kokku saada veel vähemalt kolm korda, suur osa tööst tehakse e-maili ja telefoni teel. Koostöökogu eesistuja on praegu Ökoloogiliste Tehnoloogiate Keskuses (esindaja Merit Mikk).

Mahepõllumajanduse Koostöökogu liikmed ja nende tegevus

Eesti Biodünaamika Ühing (EBÜ)

EBÜ on Eesti kõige esimene maheorganisatsioon, mille asutamisega 1989. aastal pandi alus siinsele mahepõllumajandusliikumisele. Töötati välja standardid ja kontrolliti tootjaid. Alates 2001. aastast enam kontrolliga ei tegeleta. Ühingu tegevus on suunatud mahetootjate huvide esindamisele, biodünaamilise ja mahepõllumajanduse teadmiste täiendamisele ja mahetoodete turustamise edendamisele. Traditsiooniks on saanud iga-aastane õppereis ühingu liikmetele ja teistele mahetootjatele. Kui kõik varasemad reisid on viinud piiri taha, siis tänava juulis sõidetakse Saaremaale.

Liikmete arv: 110

Läänemaa Mahetootjate Selts

Asutati 1997. aastal. Selts on tegelenud mahepõllumajanduse edendamise ning mahetootjate huvide eest seismisega. Palju on tulnud tegeleda põllumajandustootuste temaatikaga. Korraldatud on mitmeid üritusi, koolitusi ja õppereise ning ümarlaudu erinevate osapoolte seisukohtade aruteluks. Tehakse koostööd kohalikul tasandil s.h Läänemaa Arenduskeskuse ja maavalitsusega.

Liikmete arv: 21

Hiiumahe MTÜ

Asutati 2006. aastal. Hiiumahe tegevus on seotud koostöö edendamisega kohalikul tasandil. Tehakse katseid tu-

Mahepõllumajanduse Koostöökogu liikmesorganisatsioonid ja nende esindajad

Eesti Biodünaamika Ühing

Aarne Toomsalu, 517 2657,
aarne.toomsalu.001@mail.ee

Hiiumahe

Ly Kogermann, 516 7815;
lykogermann@hotmail.ee

Läänemaa Mahetootjate Selts

Jaak Sünt, 509 3002;
lauriantso@hotmail.ee

Saare Mahe

Aivar Kallas, 5649 0503;
aivar.kallas@gmail.com
www.saaremahe.ee

Harju Mahetootjate Ühing

Maria Lille
maria@mahetalu.ee

Pärnumaa Mahe

Maret Soosalu, 511 3698;
mahe.parnu@gmail.com

Eesti Mahe TÜ

Jaan Nõmmik, 5656 6489;
eestimahe@hotmail.ee

Eesti Mahepõllumajanduse Sihtasutus

Airi Vetemaa, 522 5936;
airi.vetemaa@gmail.com

Ökoloogiliste Tehnoloogiate Keskus

Merit Mikk, 742 2051, 503 9802;
meritoko@gmail.com
www.ceet.ee

rustus- ja töötlemisalase koostöö käivitamiseks ja Hiiumaa mahekauba turule toomiseks. Korraldatud on üritusi kohaliku ja mahetoidu tutvustamiseks. Palju on tulnud tegeleda põllumajandustootuste temaatikaga.

Liikmete arv: 12

Pärnumaa Mahe MTÜ

Asutati 2007. aastal. Mahetootjate huvi-

de esindamise kõrval on pearõhk turustusalase koostöö edendamisel.

Liikmete arv: 8

Saare Mahe MTÜ

Asutati 2006. aastal. Tegelenud aktiivselt turustusalase koostöö käivitamisega, korraldades mahetoidu müüki Kurressaare turul ja laatadel üle Eesti. Suurt rõhku pannakse väiketöötlemise edendamisele tootearendus-, koolitus- ja infoprojektide kaudu.

Üks suuremaid töid oli koostöös Eesti Mahepõllumajanduse Sihtasutusega juhendmaterjali „Abiks põllumajandussaaduste väikekäitlejale. Marjade, puuviljade ja köögiviljade töötlemine“ koostamine.

Kodulehekülj www.saaremahe.ee

Liikmete arv: 23

Eesti Mahe TÜ

Asutati 2003. aastal nimega Eesti Maheliha. Ainus mahetootjate ühistu Eestis loodi eesmärgiga tuua turule kodumaine maheliha. Praegu on ühistul teine nimi ja tegevusvaldkondki tunduvalt laiem. Oma kaubamärgi all turustatakse teraviljasaadusi ja mune, tegetakse ka puu- ja köögivilja müügiga. Ühistu omab osalust Märjamaa Lihatööstuses, mis on tunnustatud mahetapamajana. Liha töötlemise tunnustuse ni jõutakse sellel suvel. Varsti tulevad turule ka maheõlid.

Liikmete arv: 70

Eesti Mahepõllumajanduse Sihtasutus (EMSA)

Asutati 2000. aastal. EMSA on algatanud ja ellu viinud erinevaid mahepõllu-

majandusega seotud kohalikke projekte koolituse, info edastamise (eelkõige trükised), turustusalase koostöö ja mahepõllumajanduse promo alal. EMSA on osalenud mitmes mahepõllumajandusega seotud rahvusvahelises teadus- ja arendusprojektis.

Ökoloogiliste Tehnoloogiate Keskus (ÖTK)

Asutati 1992. aastal. Mahepõllumajandusega tegeleb alates 1994. aastast. On tegelenud mahepõllumajanduse info levitamise ja arendusprojektidega, andnud välja mitmeid trükiseid, sh Mahepõllumajanduse lehte. On juhtinud ja osalenud paljudes rahvusvahelistes koostööprojektides. Tegeleb ka laiemalt maaelu arengu küsimustega.

TOIMETUS

teadusuuringud

Põllumajandusministeerium toetab mahepõllumajanduslikke rakendusürauringuid

Riikliku programmi “Põllumajanduslikud rakendusürauringud ja arendustegevus aastatel 2004-2008” raames toetab Põllumajandusministeerium 2008. aastal 48 rakendusürauringute projekti, neist viis on seotud mahepõllumajandusega. Mahepõllumajandusprojektid viiakse ellu Jõgeva Sordiaretuse Instituudis, Eesti Maaülikoolis ja Eesti Maaviljeluse Instituudis.

Projekti nimi: Mulla huumusseisundi ja toitainete bilansi reguleerimise võimaluste ning haljasväetiskultuuride fütoproduktiivsuse selgitamine tava- ja maheviljeluse tingimustes

Asutus: Eesti Maaülikool

Projekti juht: Enn Lauringson

tel: 731 3522

e-mail: enn.lauringson@emu.ee

Summa: 390 000 krooni

Põhieesmärk on mulla huumusseisundi ja toitaineringeid mõjutavate tegurite uurimine.

Lähtuvalt põhieesmärgist uuritakse eri haljasväetiskultuuride maapealse orgaanilise aine ja juurte moodustumist, toitainete omastamist, mulda tagastavate toitainete kogust ning mulda viidava orgaanilise aine lagunemist.

Haljasväetiskultuuride mõju hinnatakse järgnevatel aastatel teraviljade saagikuse ja kvaliteedi kaudu. Haljas-

väetiste mõju mulla bioloogilistele ja füüsikalise-mehaanilistele omadustele analüüsitakse vihmausside arvukuse, mulla struktuursuse ja kõvaduse määramise abil.

Haljasväetiskultuuridest on katses punane ristik, hübriid- ja harilik lutsern, nõiahammas, mesikas, hulgalehine lupiin, valge sinep, õlirõigas ja põlduba. Neist kolme viimast katsetatakse järelkultuuridena.

Projekti nimi: Marja- ja puuviljakasvatuse taimekaitse täiustamine ning võrdlev uurimine tava- ja maheviljeluses

Asutus: Eesti Maaülikool, Polli Aian-
duse Instituut

Projekti juht: Kersti Kahu,

tel: 53 474 802

e-mail: kersti.kahu@emu.ee

Summa: 100 000 krooni

Projekti raames 2008. aastaks rajatud mahekatsed:

- viie musta sõstra sordi katse, kus uuritakse sortide sobivust masinkoristuseks maheviljeluses. Katses on Euroopas ja Põhjamaades enim kasvatatavad musta sõstra sordid;

- erinevatel vegetatiiv- ja seemikalustel magusa kirsipuu ja ploompuu katse, kus uuritakse erinevate aluste (Gizela 5, St. Julien A ja haraline ploompuu) ja multside (tava ja peenravaip) mõju, sortide viljakande algust, saaki ja selle kvaliteeti ning haiguste ja kahjurite esinemist;

- õunapuude katse. Katses on kolme sorti kolmel erineval vegetatiivalusel. Uuritakse sortide ja nõrgakasvuliste kloonaluste kasutuselevõtu sobivust maheviljeluses.

Kõigis katsetes uuritakse mulla toitainete ringlust läbi erinevate agroteh-

niliste võtete (looduslik taimekaitse ja väetamine, vegetatiivalused, multšid), erinevate liikide ja sortide sobivust mahekasvatuse (haigused, kahjurid, saak ja selle kvaliteet, ning viljade biokeemilist koostist).

Projekti nimi: Maheviljeluse eri viiside ja tavaviljeluse mõju võrdlemine mulla viljakusele ja elustikule ning põllukultuuride saagikusele ja kvaliteedile

Asutus: Eesti Maaviljeluse Instituut
Projekti juht: Malle Järvan,
tel: 672 9145
e-mail: malle.jarvan@eria.ee
Summa: 700 000 krooni

Eesmärk on leida vastused küsimustele:

- Kas ja millisel määral toimub mahekülvikordades maa väljakurnamine makro- ja mikroelementide sisalduse osas ning mullaviljakuse langus?

- Millised on mulla agrofüüsikalised omadused, mikrobioloogiline aktiivsus, mulla elustiku seisund ja muud mulla tervist iseloomustavad näitajad maheviljeluse eri viiside (sõnnikuga ja sõnnikuta külvikordades) puhul ning võrdluseks ka tavaviljeluses?

- Milline on maheviljeluse eri viiside puhul põllukultuuride saagikus, saagi kvaliteet ja kasvatamise tasuvus? Kas maheviljelusest on võimalik ka siis tulu saada, kui vastavad toetused edaspidi ära langevad?

Projekti täidetakse koostöös Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskooliga. Katsealal on juba 2002. aastast järgitud mahepõllumajandusliku taimekasvatuse nõudeid. Katsetööde ja teaduslike uuringutega tehti algust 2007. aastal. Katses olev külvikord on 5-väljaline. Külvikorra väljad on jagatud kolme ossa, mis võimaldab võrdsetes tingimustes võrrelda sõnnikuga ja sõnnikuta maheviljelust ning tavaviljelust.

Projekti nimi: Tera ja kaunviljade ning õlikultuuride mahepõllumajanduse tarbeks sobivate sortide valik, aretus, seemnekasvatuse ja agrotehnika ning nende kultuuride maheviljeluse tulemuste võrdlemine tavapõllumajandusega

Asutus: Jõgeva Sordiaretuse Instituut
Projekti juht: Ilmar Tamm,
tel: 776 6912
e-mail: ilmar.tamm@jpbi.ee
Summa: 429 270 krooni

2008. aastal on plaanis viia lõpule kolm

aastat tagasi alustatud suviteraviljade sordilehe sortide katsetsükkel, kus suviniisu, odra ja kaera sorte katsetatakse nii mahe- kui ka tavatingimustes. Katses on ka suvitritikale ja spelta nisu. Hinnatakse saagikust, umbrohutõrjevõimet, tera kvaliteeti, seis- ja haiguskindlust.

Eesmärk on hinnata kultuure ja sorte mahetingimustes nii soodsa eelvilja (ristik) kui ka teraviljade järel kasvatamisel. Kavas on teha ka struktuurianaalüüs mahetingimustes soodsamate sordiomaduste (taime pikkus, lehe laius ja pikkus, terade arv peas, võrsete arv taimel jm) väljaselgitamiseks.

Tavatingimustes uuritakse Jõgeva aretatud vanemate sortide omadusi. Neist paremaid on plaanis edaspidi katsetada mahetingimustes ja sobivusel kasutada ristamisvanematena.

Üks osa tööst on mahepõllumajanduse sobivamate sortide aretus. Kollektioonikatsete põhjal (tavatingimustes) hakatakse selgitama mahesortide aretuseks sobivamaid lähtevanemaid. Tehakse esimesed ristamised mahetingimustes kasvatamiseks sobivamate sortide aretusmaterjali loomiseks. Mahetingimustes on katsetamisel esimesed Jõgeva odra ja kaera aretised.

Projekti nimi: Orgaaniliste ja mineraalväetiste mõju ja koosmõju põllu-

kultuuridele ning keskkonnale pikaajalises põldkatses intensiiv-, tava-, ja maheviljeluse võrdluses

Asutus: Eesti Maaülikool
Projekti juht: Alar Astover
tel: 731 3546
e-mail: alar.astover@emu.ee
Summa: 384 480 krooni

Projektil kestab viimane aasta (2006-2008), kuid uuringus kasutatav pikaajaline külvikorrakatse (kartul-suviniisuoder) rajati Eesti Maaülikoolis Eerikal 1989. aastal.

Peamine eesmärk on uurida erinevate väetamisstrateegiade mõju mullaviljakusele, kultuuride saagikusele ja väetiste efektiivsusele. Alates 2005. aastast on katses ühe variandina rakendatud maheviljeluse põhimõtteid (ilma sünteetiliste mineraalväetiste ja taimekaitsevahenditeta).

Tänu katse pikaajalisusele on võimalik võrrelda 18 aasta andmeid ning hinnata mineraalväetistest loobumise võimalikke mõjusid.

Käesoleval aastal on katses uudsena uurimisel metaankääritatud sealäga tahesõnniku, haava puitmassi tootmisel tekkiva jääkmuda ja komposti sobivus alternatiivseteks orgaanilisteks väetisteks.

TOIMETUS

Agrotehnilised külvikorrakatsed Põllumajandusuuringute Keskuses

Põllumajandusuuringute Keskus jätkab ka sel aastal mahe- ja tavakülvikorrakatseid.

Katsete sisseviimist alustati 2003. aastal ning praegu on rajatud kolm külvikorrakatset Kuusikule ja Olustverre. Kaks neist on taimekasvatuse ja üks loomakasvatuse suunilusega ettevõttele.

Uuritakse külviaja, erineva mullaharimise, sõnnikuga väetamise, künniaegade, vahekultuuride, loodusliku väetusaine jm mõju kultuuride saagikusele ja selle kvaliteedile, umbrohtumusele, haigustele, kasur- ja kahjurputukatele, mulla toitainetesaldusele, -bilansile ja -leostumisele, vihmausside ja mikroorganismide aktiivsusele, kultuuride kattetulule jm.

Katsed rajati ühelt poolt selleks, et liksaks põllumajandusliku keskkonnatoetuse seirele ja hindamisele koguda täiendavat teaduslikku informatsiooni maheviljeluse kohta. Teiseks saavad uuringutes kogutud teavet rakendada põllumajandustootjad, kellele antakse infot edasi mahepõllumajanduse ja keskkonnasõbraliku majandamise koolitustel ning infomaterjalide kaudu.

Külvikorrakatseid rahastatakse maaelu arengukava tehnilisest abist.

KARLI SEPP
Põllumajandusuuringute Keskus
Tel: 5048092
e-mail: karli.sepp@pmk.agri.ee

soovitus

Lihaveisekasvatus sobib mahetootmisse

Lihaveisekasvatus on Eestis kiiresti edasi arenenud, viimase viie aastaga on lihaveiste arv kolmekordistunud. Käesoleva aasta kevadel sai ka ületatud ammlehmakvoot - 13 421 looma, mis selle määramise ajal, 1993. aastal tundus otsustajatele liigagi suur. Järjest rohkem on lihaveisekasvatajaid ka mahetootjate hulgas, sest vähenõudlikumad lihaveisetõud sobivad suurepäraselt ekstensiivsesse tootmisse.

Enne, kui loomade ostmiseni jõutakse, on mõtlemisainet palju. Põhiline, mis peab enne loomade tõu valikut ja ostmist olema läbi mõeldud, on maa- ja veeressurss ning ehitised ja tehnika, aiad loomade karjatamiseks ja püüdmiseks.

Maarressurss

Kui palju on olemas looduslikku või kultuurrohumaad, kui palju sellest on omandis ja kui palju rendimaad, ning milline on rohumaa kvaliteet. Loodusliku rohumaa kvaliteet erineb piirkonniti mitu korda. Sellest tingituna võib ka rohumaa vajadus erineda 1,5-4 hektarini loomühiku kohta. Kas vajadusel saab maad juurde osta või rentida? Arvestama peab sellega, et looduslik rohumaa jääb vaeseks just sügisel, tasakaaluks oleks siis hea karjatada kultuurrohumaal.

Veeressurss

Looduslikud veekogud, eriti voolav vesi on muidugi parim variant. Väikesed tiigid ja madalamad lohukesed karjamaadel kipuvad kesksuvel kuivama ning veised reostavad need suve jooksul sedavõrd, et need muutuvad karja tervisele tõsiselt ohuallikaks. Kui looduslikku voolavat vett pole, peab hankima veemahutid ning vedama regulaarselt vett või paigaldama veetoru. Lihaveise ammed vajavad küll mõnevõrra vähem vett päevas kui lüpsilehmad, aga palju sõltub õhutemperatuurist. Kuuma ilmaga tahavad ka väikesed vasikad vett juua, seda peab arvestama veenõude või jootjate kõrguse valgikul. Soojustatud jootjad on ideaalne valgik talviseks ajaks. 15 looma kohta arvestatakse üks jootja. Suvel, kui loomad peavad näiteks jootjateni pika maa kõndima, ei ole see parim lahendus, kui vaid paar looma korraga jooma pääseb. Te-

Tabel 1. Veiste joogivee vajadus.

Lihaveised	Keskmiselt joogivett l/p loomale
Kinnised ammed ja lehmikud	23-60
Lüpsvad ammed	42-70
Sugupullid	25-75
Noorloomad	
200 kg	15-40
280 kg	20-55
380 kg	25-65

kib võitlus ja sageli jäävadki karja alamad liikmed joomata.

Ehitised ja tehnika

Loomadele peab võimaldama varju vihma, lume ja tuule eest. Veised on temperatuuri suhtes vähenõudlikud, eriti vähe häirib neid külm, kuid magamisase peab olema kuiv. Samuti on ohtlik suvine kuumus. Seega, kui karjamaadel ei ole looduslikku varju (puid, põõsaid), tuleb ehitada lihtsad avatud katusealused. Tehnika olemasolust sõltub talvise sööda varumine. Olenevalt tõu valgikust varutakse lihaveistele kas heina või heina ja silo. Koresööda kvaliteet ei tohi mingilgi määral alla jääda lüpsilehmadele varutavast. Et ammedele jõusööta ei anta, siis sõltub ammede konditsioon ja vasikate juurdekasv silo ja heina kvaliteedist. Juhul kui endal söödatootmistehnika puudub, peaks aegsasti sõlmima kokkuleppeid teenusepakkujatega, et kiirel kevadisel ajal ei tuleks eba-meeldivaid üllatusi.

Korralikud aiad karjatamiseks ja loomade püüdmiseks karjamaal

Siiani on sellele teemaikale väga vähe tähelepanu pööratud. Karjatamiseks pii-

sab veistele tõesti ka ühekordsest traadiga elektrikarjusest. Kohtades, mis on liiga asulate lähedal või sõiduteede lähedal, võiks karjus olla kahe traadiga, et vasikad ei saaks traadi alt läbi minna. Hädavajalik on veiste fikseerimise puur eelkõige kaalumiseks ja seemendamiseks tõukarjades ning veterinaaride tehtavaks tervisekontrolliks (nt verevõtmine). Varjualuste, söimedede ja aedikute jooniseid võib leida internetist (nt <http://www.cps.gov.on.ca/english/frameindex.htm>).

Tõugude valgik

Alles siis, kui otseselt loomakasvatusega seotud küsimus on lahendatud, võiks hakata planeerima loomade soetamist ning valida sobiva tõu ja pidamisviisi. Eestis kasvatatakse praegu kümnet tõugu lihaveiseid. Herefordi, aberdiin anguse, limusiini, šoti mägiveise, sharolee, gällovei, simmentali ja hele akvinteeni puhul on ka lehmad esindatud puhtatõulistena, belgia sinise ja piemonte lehma on meil vaid ristanditena. Erinevalt piimaveisest on tõugude valgik suur ja see võib alustaja segadusse ajada. Esimesteks kriteeriumideks, mille järgi tõugu valida, ongi pidamise viis (kas tegemist on intensiivse või ekstensiivse pidamisega), kasvataja teadmised loomakasvatusest ja ajaressurss, mida ta soovib tulevikus oma karjale kulutada. Eelnevalt sõltub ka see, kas tulevane lihavesikasvatataja kavatseb orienteeruda tõukarja või tootmiskarja pidamisele. Tõukarja soetaja peab loomi ostes arvestama kõrgema hinnaga (sõltuvalt tõust on mullika hind 20 000- 45 000 krooni) aga samas ka võimalusega nii pullikuid kui lehmikuid hiljem kallimalt müüa. Samuti tuleb arvestada suurema ajakuluga, sest korraliku tõukarjaga käib kaasas näitustel ja messidel osalemine ning kindlasti jõudluskontroll (kaalumise 205 ja 365 päeva vanuselt, mis on

Tabel 2. Eestis peetavate lihaveisetõugude geneetiliste tunnuste võrdlus.

	Tõud									
	AB	HF	HC	GA	LI	SI	CH	PI	BA	BB
Ammed										
Suurus	K	K	V	V	K	S	S	V	S	K
Piimakus	3	4	4	3	3	1	3	2	3	4
Emaomadused	2	3	1	1	3	3	4	3	4	4
Efektiivsus minimaal- sel majandamisel	2	2	1	1	3	3	4	5	3	4
Küpsusvanus	2	3	3	2	4	2	4	2	4	2
Vasikas										
Sünnimass	2	3	1	2	3	4	4	2	3	3
Vastupidavus	2	2	1	2	3	3	3	4	3	3
Kasvukiirus	3	3	4	3	2	1	1	3	1	1
Optimaalne elusmass realiseerimisel, kg	520	520	410	490	520	615	590	480	560	520
Rümp										
Väljatulek	4	4	3	2	1	2	1	1	1	1
Marmorsus	1	2	2	2	3	3	3	3	4	4
Tõu sobivus ristamisskeemis										
Parandab ammeomadusi	x	x	x	x		x				
Lõpp-pulliks					x	x	x	x	x	x

Suurused: K- keskmise suurusega tõug, S- suur, V- väike.

Numbriised näitajad: 1 on kõrgeim ehk soovituim tunnus, 5 madalaim ehk vähim soovitud tunnus. Näiteks küpsusvanuse puhul on 1 varaküps, 3 keskmise küpsusvanusega ja 5 on hilja küpsev tõug.

Tõugude lühendid: AB - aberdiin angus, HF - hereford, HC - šoti mägiveis, Ga - gällovei, LI - limusiin, SI - simmental, CH - šarolee, PI - piemont, BA - hele akvinteen, BB - belgia sinine.

hädavajalik, et saada korrektseid jõudlusandmeid).

Normaalne oleks, et loomade populatsioonist on tõupuhtaid karju 15-25%, siis oleks saadaval ka piisav kogus valitud puhtatõulisi pulle tootmiskarjadele. Kui orienteerutakse tootmiskarjale, on asi mõnevõrra lihtsam, sest tootmiskarja ammesid on kodumaiselt turult praegu piisavalt saada lihakombinaadihinna naga.

Lihatootmiseks sobivadki ristandam- med paremini kui puhtatõulised. Hete- roosist tulenevalt on neil suurem piima- kus, pikem karjaspüsivuse aeg, väiksem vasikate suremus jne. Ei tohi aga mee- lest lasta, et ristamine peab olema tead- lik ja plaanipärane, mitte juhuslik. Pull peab olema alati puhtatõuline! Ristand- pulle karjas kasutada ei tasu, sest nende järglaste sünnimass on prognoosimatu.

Ristamine

Lihaveiste eri tõugude ristamisel kehti- vad mõned lihtsad reeglid. Nagu juba

öeldud, peab ristamine olema planeeritud ja hoiduda tuleks karja „krantsis- tumisest“. Kari peab olema ühtlane või teel sarnaspoole juba lihtsalt selle pärast, et liiga ebaühtlase geneetikaga karja on raske sööta. Erinevate geneetiliste oma- dustega loomade toitainetevajadus on samuti erinev. Nii võivadki mõned am- med rasvuda, teised aga olla nõrgas konditsioonis.

Tõukombinatsiooni valikul on tähtis ar- vestada järgmist:

Rohumaade intensiivsus. Kas on tege- mist looduslike rohumaadega, kas on li- saks ka põldu, kus on võimalik rajada kultuurrohumaad, jne.

Kui tegu on kehvemapoolsete loodus- like rohumaade ja liivaste toitainevaes- te muldadega ning kultuurrohumaad ra- jada ei saa, peaks valima ekstensiivse tõu, nagu aberdiin angus, hereford, šoti mägiveis, gällovei või nende ristandid. Kindlasti ei sobi šarolee, hele akvinteen ja belgia sinine. Kui looduslikud rohu- maad on viljakamad (jõeluhad, lammi-

niidud) või saab karjatamiseks rajada kultuurohumaad, siis võib valida suure- ma tõu, nagu šarolee, simmental, limu- siin, hele akvinteen.

Häid kogemusi on herefordi lehma- de ristamisel simmentali pullidega, mis suurendab tulevaste ammede piimakust ja massi, kuid samas on loomadel here- fordile omane hea söödakasutusvõime ja vastupidavus.

Tööjõud. Näiteks eeldavad mõnede tõugude sünnimass ja poegimisrasku- sed poegimisperioodil rohkem tähe- lepanu ja juuresviibimist. Et ammle- ma ainus toodang on vasikas, siis peab tema elusalt ja tervelt siia ilma saabu- mine olema söödatootmise kõrval aas- ta olulisim sündmus.

Väga kergelt poegib šoti mägiveis, kes poegimisel enamasti abi ei vaja, samu- ti aberdiin angus. Herefordi tõugu loo- mad vajavad siiski poegimisperioodil tähelepanu, eriti esmaspoegijad. Sama kehtib kõikide suuremate tõugude es- mapoegijate kohta. Ristamisel ei soovi- tata kasutada mullikatest suuremaid ega



Lihaveise ristanndammed karjamaal.

Foto: A. Külvet

topeltlihastega tõugu pulle, nagu belgia sinine, hele akvinteen, limusiin. Ka šarolee ja simmetal ei sobi pulliks esmapoegijatele, sest vasikate sünnimass on enamasti ikka üle 40 kg. Täiskasvanud, normaalselt arenenud ammedele ei põhjusta poegimisraskusi ükski eelmainitud tõugudest.

Turustusvõimalused. Kui vasikad soovitakse realiseerida kohe pärast võõrutamist, on väga oluline ammede piimakus. Kui pullid kasvatakse lihakombinaati müügiks ise üles, on oluline hilisem kasvukiirus.

Simmentali tõugu lehmadel ja nende ristannditel on hea piimakus, mistõttu nende vasikad on suure võõrutusmassiga. Kui pulliks on kasutatud topeltlihastega tõugu, nagu belgia sinine, limu-

siin või hele akvinteen, siis on võimalik, et 7-8 kuu vanuselt võõrutades ulatub vasikate mass üle 400 kg. Neid saab realiseerida Eesti turul lihakombinaati ja neist võivad olla huvitatud ka ostjad teistest Euroopa riikidest. Selline ristanndisokeem sobib juhul, kui kasutada on viljakamad rohumaad, mis annavad piisavalt sööta kogu karjatamisperioodil. Vastasel korral loomade potentsiaal ei avaldu.

Kehvematel maadel on mõistlik kasvatada vähenõudlikumaid tõuge või ristanndeid, nagu hereford, aberdeen angus, šoti mägiveis ja gällovei. Sel juhul kasvatatakse pullid vähemalt 16-23 kuu vanusteks ja viiakse alles siis tapamajja. Pullide karjamaad peavad olema parima taimikuga ning ka talvine sööt ei

tohi kvaliteedilt alla jääda piimakarja kõrgetoodanguliste lehmade söödale. Sel juhul on lootust saada häid lihakehasid (300 kg ja rohkem) ka ilma suuremate kuludeta jõusöödale.

Mahetootmises võiks eelistada vähenõudlikumaid tõuge. Suuremate ja intensiivsemate tõugude, nagu šarolee, heleda akvinteeni, piemondi ja belgia sinise puhul avaldub hea kasvukiirus ja suur rümba väljatuleku protsent eelkõige korraliku söödabaasi ja teraviljanuuma puhul. Praeguste vilja- ja lihhindade võrdluses peab mahetootja tõsiselt kalkuleerima, kuidas pulle nuumata, sest mahevilja osta on kallid ja pealegi seda lihtsalt napib. Kui loomakasvataja kasvatab teravilja ise, on muidugi lihtsam. Kui koresööda kvaliteet on hea, siis on meie tingimustes edukalt võimalik nuumata pulle odra ja korraliku kõrreliste-ristiku siloga. Nuumaperiood kestab 9-10 kuud ja keskmiselt kulub ühele loomale 4-5 kg jõusööta päevas. Millist tõugu loomi valida, sõltub väga paljudest tingimustest. Tähtis on ka see, et konkreetsed loomad omanikule välimiku ja iseloomu poolest meeldivad.

AIRI KÜLVET
Tel: 5342 4274
e-mail: airi@eav.ee

õigusaktid

Sordikaitsega peavad arvestama kõik tootjad

Taimede paljundamise ja sordikaitse seadus jõustus 2006. aastal. Seadus reguleerib seemnete sertifitseerimist ja turustamist ning sordikaitset. Kõik tootjad, sealhulgas mahetootjad, peavad seda seadust täitma.

Sertifitseeritud seeme

Seemnete sertifitseerimisega tagatakse seemne ning seemnekartuli vastavus päritolu ja kvaliteedinõuetele. Sertifitseerimisel kontrollitakse ohtlike või tülikate taimede seemneid ja haigus-tekijaid, et nende tase seemnepartiis ei ületaks kehtestatud nõudeid. Seetõttu vähendavad sertifitseeritud seemne ja seemnekartuli ning õige agrotehnika kasutamine saagi tootmisel tehtavaid kulutusi kahjurite ja haiguste tõrjele. Seemnete ostmisel on oluline jälgida,

et pakend oleks suletud ning varustatud seemne kategooriale vastava etiketiga (näiteks sertifitseeritud seemne esimese põlvkonna puhul on etikett sinine). Sellisel etiketil on peal teave sertifitseerimisasutuse (näiteks Eesti korral Taime- toodangu Inspeksioon ehk TTI või Hollandi korral NAK), põllukultuuri, sordi, kategooria, partii suuruse kohta. Ettevalmistamisel on eelnõu, mille kohaselt lisatakse etiketile lisateave partii põhiliste kvaliteediomaduste kohta: 1000 tera mass, idanevus ja puhtus. Kuigi hetkel etiketile sellist teavet ei kanta, võib

ostmisel alati küsida seemnetunnistust, kuhu on märgitud kõik partii kvaliteeti puudutavad andmed. Turustada võib vaid sertifitseeritud seemet. Turustamiseks loetakse ka tasuta üleandmist, seetõttu ei tasu võtta odavamalt kahtlase päritoluga vilja ja seda külvata. Sertifitseerimata seemne naabrilt ostmine on keelatud. Kasutage vaid sertifitseeritud seemet! Mahetootjad peaksid seemne kvaliteedile eriti suurt tähelepanu pöörama, sest siin ei saa sekkuda tavatootmises levinud taimekaitsevahenditega. Õeldakse ju, et mida külvad, seda löi-

kad. Seni, kui maheseemet turul saada pole (ei ole maheseemne registris), on võimalik järelevalveasutuse, Taimetoodangu Inspektsiooni loal kasutada puhumata sertifitseeritud tavaseemet.

Sordikaitse

Taimede paljundamise ja sordikaitse seadus reguleerib ka sordikaitset. Sordikaitse alla võetakse sorte kõikidest taimeperekondadest ja -liikidest, kaasa arvatud nendevahelised hübriidid. Sordikaitse annab sordi omanikule ainuõiguse või tema väljastatud litsentsi alusel teisele isikule õiguse kaitsealuse sordi seemet ning seemnekartulit (ka puuvilja- ja marjakultuurid ning metsapuu taimed) toota, turustada, importida, eksportida ning hoida enda valduses eespool nimetatud tegevuste eesmärgil. Kaitsealust sorti võib ilma omaniku loata kasutada üksnes teaduslikus uurimistöös ja sordi võrdlemise eesmärgil tehtavates riiklikes katsetes, lähtematerjalina uue sordi aretamisel või oma tarbeks mittekaubanduslikul eesmärgil.

Sordikaitse teeb keeruliseks asjaolu, et üheaegselt kehtib Eesti territooriumil kaks sordikaitset reguleerivat õigusakti. Nii on Euroopa Liidu sordikaitse all olev sort kaitstud kõigis Euroopa Liidu liikmesriikides vastavalt nõukogu määrusele nr 2100/94. Nõukogu määrusega on võimalik tutvuda järgneval lingil <http://eur-lex.europa.eu>. Eesti sordikaitse all olev sort on kaitstud taimede paljundamise ja sordikaitse seadusega. Eesti sordilehes olevaid sorte võib liigitada kolme ossa:

- nn „vabad sordid“ - need on sordid, mis ei ole võetud kaitse alla;
- Eestis kaitse alla võetud sordid
- Euroopa Liidus kaitse alla võetud sordid.

Eesti sordilehes olevatest 373 sordist on (seisuga 9. aprill 2008) enam kui pooled sordid (64%) on „vabad“ ehk neid sorte võib iga tootja sordiomaniikule litsentsitasu maksmata paljundada ja kasutada. Euroopa Liidu kaitse all on 21% sortidest ning Eesti kaitse all 13% sortidest. Uuemat informatsiooni sortide kohta leiate Taimetoodangu Inspektsiooni kodulehelt www.plant.agri.ee. Juhul kui tekib sortide kohta küsimusi, siis on võimalik ka pöörduda Taimetoodangu Inspektsiooni sordiosakonda. Põllumajandustootja peab juba sordi

valimisel teadma, kas sort on kaitsealune (Eesti või EL) või „vaba“. Enamasti on ikka kõik uued ja perspektiivsed sordid kaitse all ning sordiomaniikul on õigus küsida sordi kasutamise eest litsentsitasu. 3. märtsil 2008. a toimunud sordikaitse seminaril rõhutati korduvalt, et kui tahame, et Eesti turul oleks uued, suure saagikusega ja väga hea kvaliteediomadustega sordid, siis tuleb hakata maksta litsentsitasu ka oma tarbeks toodetud seemnete (OTS) kasutamise eest. Oma tarbeks paljundamisel tasutakse omanikule vastavat tasu, mis on madalam kui sertifitseeritud seemne litsentsitasu.

Hetkeolukord on selline, et kuna meil praegu puudub OTS tasu korjamise süsteem, siis välisaretajad ei ole huvitatud uute sortide turustamisest Eestis ning seeläbi kannatab põllumajandustootja.

Teatud tingimustel on lubatud kaitsealuse sordi oma tarbeks paljundamine. Oma tarbeks on lubatud paljundada põllukultuuride teatud liike:

- söödakultuuridest - kikerhernest, kollast lupiini, harilikku lutserni, põldhernest, põlduba, suviviikki;
- õli- ja kiukultuuride liikidest - rapsi, rüpsi, harilikku lina;
- teraviljaliikidest - harilikku kaera, harilikku otra, harilikku rukist, tritikalet, harilikku nisu;
- kartulit.

Oma tarbeks ei tohi kasvatada kaitsealuste sortidest loetelus nimetatata liike, näiteks ristikuid ja heintaimi. Seega karjamaa rajamisel peab arvestama, et heintaimede ja ristikute kasvatamiseks ei tohi kasutada kaitsealuste sortide oma tarbeks kasvatatud seemet.

Kuigi Eesti ja EL sordikaitse põhimõtted on ühised, on nendes õigusaktides ka erinevusi. Litsentsitasu maksmisest on vabastatud väiketootjad. Näiteks kartulisort „Folva“ on Euroopa Ühenduse sordikaitse all. Seega kehtib kartulisordi „Folva“ puhul nõukogu määrus (EÜ) nr 2100/94 ühenduse sordikaitse kohta kogu Euroopa Liidu territooriumil. Euroopa Liidu mõistes loetakse väiketootjaks põllumajandustootjat, kes ei kasvata taimi suuremal maa-alal, kui seda on vaja 92 tonni teravilja tootmiseks, ja kes ei kasvata kartuleid suuremal maa-alal, kui on vajalik 185 tonni kartuli tootmiseks saagiperioodi kohta. Kaerasordi „Jaak“ puhul, mis aga on eesti sordikait-

Eesti kaitse all olevad 15 sorti, mida ei tohi oma tarbeks paljundada

harilik aruhein – *Arni*
 punane aruhein – *Kauni, Herbert*
 ida-kitsehernes – *Gale*
 itaalia raihein – *Talvike*
 1.a. raihein – *Swale*
 karjamaa-raihein – *Raidi, Raite*
 päideroog – *Pedja*
 põldtimut – *Tia, Tika*
 aasurmikas – *Esto*
 punane ristik – *Ilte, Varte*
 valge ristik – *Tooma*

se all, peab lähtuma taimede paljundamise ja sordikaitse seadusest, mille kohaselt on väiketootja isik, kes kasutab põllumajanduskultuuride kasvatamiseks 10 hektarit maad (välja arvatud püsirohumaad), sealhulgas võib kartuli kasvatamiseks olevat maad olla kuni 1 hektar.

Sordiaretus on pikaajaline protsess ning sordiaretus saab oma kulude katteks rahalised vahendid seemne turustamisest seemne müügihinnas sisalduvast litsentsitasust ning oma tarbeks toodetud seemne kasutamise eest võetavast OTS tasust. Sordiaretajatel on õigus saada tasu, et ka tulevikus oleks uusi ning perspektiivseid sorte.

KRISTIINA DIGRYTE
 Põllumajandusministerium
 Taimse materjali büroo
 tel: 625 6275
 e-mail: kristiina.digryte@agri.ee

Salvest tahab mahe- kurgid purki panna

AS Salvest sai 2008. aasta aprillis Veterinaar- ja Toiduametilt õiguse mahepõllumajanduslikuks kurkide konserveerimiseks. Selles tootegrupis nähakse head perspektiivi. Eesmärk on mahedad konservkurgid juba sügisel turule tuua. Praegu tegeleb Salvest toote väljatootamisega. Salvest on huvitatud koostööst kõigi mahekurki kasvatavate tootjatega. Palun võtke meiega ühendust.

Täpsem info:

Tamara Gubenko
 tel: 740 8600
 e-mail: salvest@salvest.ee

GMO-uudised

Saastumine GMO-dega muutub aina tavalisemaks

Valitsusväliste organisatsioonide loodud ülemaailmne geneetiliselt muundatud organismidega (GMO) saastumise register esitas igaaastase ülevaate GMO-dega saastumise juhtumitest ning nende illegaalsest kasvatuses ja negatiivsetest mõjudest. Järjekorras kolmas raport annab ülevaate 2007. aastal toimunud. Registri andmed moodustavad ilmselt vaid väikese osa GM saastumisjuhtudest, sest paljusid juhtumeid ei ole ilmselt avastatud või avalikustatud.

Saastumisoht ei piirdu kommertskasutusse lubatud maisi- ja sojasortide „uitama läinud“ geenidega. GM-kultuuride uus põlvkond on muundatud tootma ravimeid või vajalikke komponente tööstuse jaoks ning neid kasvatatakse ulatuslikult katsepõldudel. Kui sellised kultuurid saastavad toidutaimi, on oht inimestele veelgi suurem.

Aruandes rõhutatakse, et katsepõldu-

delt pärit saastejuhud on muutunud tavaliseks. Hoolimata sellest ei võeta ette süstemaatilist ametlikku testimist, mis lubaks tuvastada selliste taimede olemasolu toidus.

2007. a lõpuks on registrisse kantud 216 saastejuhtu, millest 2007. a arvele saab kanda 39 juhtu 23 riigis. Peamiselt olid saastajateks GM-riis ja -mais, aga mõnel juhul oli tegemist puuvilla, kalade, rapsi, papaia ja sojaga. Märkimist väärib, et paljud saastumisjuhud ilmnesid riikides, kus GMO-de kasvatamine pole lubatud.

Mahepõllumeestele tähendab GMO-saaste mahestaatus kadumist, ilma et keegi seda õieti kompenseerima peaks. Suurt ohtu mahepõllumajandusele kinnitab seegi, et Kanadas on maherapsi ja Hispaanias mahemaisi kasvatuses üldse loobutud, sest saastumist ei ole enam võimalik ära hoida.

Allikas: www.eko.org.ee/gmo

Põllumehed nõuavad GMO-moratooriumi

Üle-euroopaline põllumajandusorganisatsioon CPE ja COAG (Hispaania) nõuavad Euroopa Liidus moratooriumi kõigile geneetiliselt muundatud kultuuridele. Pärast seda, kui Prantsuse valitsus rakendas kaitseklausli muundmaisi MON810 kasvatamise keelamiseks ning arvestades järjest suurema arvu liikmesriikide vastuseisu GMO-de kasvatamisele, on 2008. aastal moratoorium täiesti võimalik.

Enamik Euroopa põllumehi ja tarbijaid ei soovi GMO-sid ei põllumajanduses ega toidus. GMO-d on suurfirmade vahend seemnekasvatuse monopoliseerimiseks. Nende eesmärk on kontrollida inimeste juurdepääsu toidule. Mitmed teadusuuringud kinnitavad, et GMO-del on kahjulik mõju tervisele ja keskkonnale ning nad ohustavad loodusliku mitmekesisust. GMO-sid kasutava ja GMO-sid mittekasutava põllumajandustootmise kooseksisteerimine ei ole võimalik.

Väide, et inimesed saavad märgistuse abil valida, kas süüa või mitte süüa geneetiliselt muundatud toitu, on eksitav. Kui GMO-d on juba maha külvatud, on saastumine vältimatu. Samas ei ole alla 0,9% saastemäära puhul kohustust tarbijat GMO-de olemasolust toidus teavitada. Kui Euroopa ei rakenda ühist GMO-de keeldu, on nad peagi meie kõigi põldudel ja toidus.

CPE ja COAG leiavad, et saastumise peatamisega on äärmiselt kiire ja EL peab erakorralise meetmena välja kuulutama moratooriumi.

Allikas: www.eko.org.ee/gmo

Saksamaal hakatakse märgistama GMO-vaba toitu

Saksamaal võeti vastu seadus, mis annab õiguse märgistada geneetiliselt muundatud organisme mittesisaldavat toitu GMO-vabana.

Loomseid saadusi (piim, liha, munad jm) saab märgistada GMO-vabana vaid siis, kui loomadele ei ole antud geenmuundatud sööta.

Uus seadus sätestab ka seda, et geenmuundatud maisi ja tavamaisi kasvatamise vahe peab olema vähemalt 150 meetrit ja mahemaisi puhul 300 meetrit. Põllumeestel, kes kasvatavad Saksamaal GM-maisi, lasub vastutus enneta-da teiste maisipõldude saastumine.

Allikas: www.eko.org.ee/gmo

Eestimaa Rohelised tegid ettepaneku kehtestada GMO moratoorium

Erakond Eestimaa Rohelised (EER) fraktsioon Riigikogu esitas 24. aprillil otsuse „Abinõud geneetiliselt muundatud organismide kontrollimatust levikust tulenevate ohtude vältimiseks“ eelnõu (256 OE). Dokumendi seletuskirjas märgitakse, et kehtiv geneetiliselt muundatud organismide keskkonda viimise seadus ei ole vastavuses Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiviga geneetiliselt muundatud organismide tahtliku keskkonda viimise kohta ega võimalda GMO-kasvatamise lubade menetlemisel piisaval määral ettevaatusprintsipi arvestada.

Kuni seadus pole nimetatud direktiiviga kooskõlas, ei saa kuidagi kindel olla, et Eestis uute geneetiliselt muundatud organismide lubamine ei ohustaks geneetiliselt muundamata kultuuride kasvatajate, s.h mahetootjate seaduslikku õigust hoida nende poolt kasvatatavad kultuurid geneetilisest saastest puhtad. Moratoorium aitaks seda ohtu vältida.

„Erakond Eestimaa Rohelised fraktsioon algatab otsuse eelnõu abinõudest geneetiliselt muundatud organismide kontrollimatust levikust tulenevate ohtude vältimiseks,“ ütles eelnõu esitamisel Riigikogu maaelukomisjoni aseesimees Aleksei Lotman. Ta kinnitas: „Vastavalt Eesti säästva arengu seadusele ja Euroopa Liidu geneetiliselt muundatud organismide keskkonda viimise direktiivile tehakse Vabariigi Valitsusele ülesandeks kuulutada välja moratoorium geneetiliselt muundatud organismide keskkonda viimise lubade menetlemisele ja samuti moratoorium geneetiliselt muundatud organismide ja toodete turustamise lubade menetlemisele.“ Juhtivkomisjoniks määrati keskkonnakomisjon.

Allikas: www.erakond.ee

turustamine

Ökopoed tahavad müüa kodumaist mahetoitu

Eestis tuleb väikesi mahepoode järjest juurde, ja mitte ainult Tallinnas. Poed proovivad nii palju kui võimalik pakkuda ka kodumaist mahekaupa, kuid probleemiks on selle piiratud valik. Eriti on turule oodatud töödeldud toodang. Praegu võib poodidest leida näiteks Eesti Mahe ja Koplímäe talu teravilja-saadusi (jahu, helbed, tangud ja kruubid), Kitsevälja talu mune, Pajumäe talu kohupiimakreeme, jogurtit ja piima, AS SaidaFarm toorjuustu, OÜ Sfinx-E astelpajumooši, OÜ Väandra Leib leiba, sepiikut ja kukleid, AS Pere Leib Tootmine kamajahu, OÜ Saare Ökokeskus õunamahla, OÜ Elujõud, FIE Liisi Kutkina (Orpera Ökotalu) ja FIE Tiit Väinsaare (Trummi talu) teesegusid, FIE Andrus Holts (Ülejõe talu) maitseainesegusid, Taali mesila ja Ilmar Mõlteri mesindustalu mett ning mitmete mahetootjate köögivilju ja kartulit.

Ökopoode klientid on eelkõige tervislikku toitumist ja ökoloogilist eluviisi hindavad inimesed. Palju on väikeste lastega peresid, lapseootel emasid ja allergiatega inimesi. Suur osa peresid, kes ostavad mahetoitu alguses vaid väikestele lastele, lähevad peagi kogu perega sellele üle. Pakutav mahetoidu valik võimaldab teadlikul perel suurema osa toidukaubast (v.a lihasaadused, mõned piimasaadused) osta ökoloogilisena. Kahjuks on nii lai valik saadaval vaid Tallinnas. Samuti on võimalik kogu kodukeemia ja kosmeetika vahetada ökoloogilise vastu.

Tarbivad eelistavad põhitoiduainetest kodumaist mahekaupa, mujalt pärit tooteid ostetakse valdavalt vaid kodumaise puudumisel. Kahjuks moodustab imporditud mahetoidu müük praegu lausa 90-95% mahetoidu müügist Eestis.

Kodumaisest kaubast ostetakse hästi kõike. Suur puudus on köögiviljadest, mille valikust suurem osa oli otsas juba kesktalvel. Praegu on mõnel tootjal veel alles porgandit ja peeti, kartuli puhul on pakkumine nõudlusest suurem. Inimesed tahaksid osta laia valikut köögivilju. Neid peresid, kus süüakse vaid porgandit, peeti ja kapsast, on vähe.

Kevadel nõuavad ostjad kodumaiseid salateid, rohelist sibulat, kurki ja tomateid. Kahjuks on aga sellisest mahekaubast tõsine puudus.

Importkaupadest on populaarsemad puu- ja köögiviljad, mahlad, palju ostetakse ka põhitoiduaineid (nt tatart, hirs-si, riisi, pastat, õlisid). Suur huvi on täisteratoodete vastu (nt pastad, koorimata riis).

Lisaks ökopoode müüvad mahetoitu ka tavalised supermarketid. Kõige suurema valiku leiab Tallinna ja Tartu kaubamaja toidumaailmadest ning Stockmannist. Üksikud mahetooted on müügil Selveri, Rimi ja Maxima kettides.

TOIMETUS



Kuivanete riiul Haapsalu ökopoes Allikas.

Ökopoed, kust võib leida kodumaist mahetoodangut

Tallinn

Ökosahver –
Mulla 6a, www.sahver.ee

Öko ja talukaup –
Herne 6, www.parimpood.ee

Uue Maailma Mahekaup –
Väike-Ameerika 8,
www.mahekaup.ee

Maa – Tallinna Kaubamaja, Ülemiste City, Haabneeme Kaluri tee 3,
www.loodusjoud.ee

Looduspere – Regati pst 1,
Tartu mnt 39, www.looduspere.ee

Nõmme turg

Tervitus – internetipood
www.tervitus.ee

NOP pood – Köleri 1,
www.nop.ee

FIE Evi Anderson – Müügilett Laagri Maksimarketis, Pärnu mnt 558A

Tartu

Looduspere – Aleksandri 8,
www.looduspere.ee,

Via Naturale – Lembitu 8,
www.vianaturale.ee

Ökopood - OÜ Valet, Oa 1

Pärnu

Naturaal – Pikk 12,
www.naturaal.ee

Riiamarii Tervise- ja loodustoodete pood – Hospitali 6

Haapsalu

Allikas – Posti 22
Olemise Rõõm – Karja 17,
www.olemine.ee,

Kuressaare

Looduse Ait – Kauba 9
Saaremaa Maheköök – Laheküla,
www.mahekook.ee

Viljandi

Parim Pood – Jakobsoni 2

Kärdla

Urve Pood – Kalda 1

Rapla

Ökokaup – Viljandi mnt 5

Rakvere

Maitse Asi – Lõõtspilli 2

Võru

Parim Pood – Jüri 15

Eesti WWOOF ootab uusi koostööpartnereid

WWOOF (ingl k World Wide Opportunities on Organic Farms) on ülemaailmne vabatahtlike liikumine mahetaludes.

Abi, mida vabatahtlikud taludele annavad, võib olla väga erinev. Kaasa lüüakse just nendes talutöödes, mis parasjagu tegemist vajavad ning millest vabatahtliku oskused ja jõud üle käivad.

Vabatahtliku töö eest tasu ei maksta. Vastuvõttev mahetalu pakub vähemalt majutust, toitlustust ning õppimise võimalust. Lisavõimaluste pakkumine on juba talunike endi otsustada. Vabatahtliku ja talu vaheline vahetusprotsess põhineb usaldusel ja vastastikusel heasoovlikkusel.

WWOOF Eesti vastuvõtvaks taluks on oodatud liituma kõik meie mahetalud. Samuti on WWOOF hea võimalus tutvuda teiste riikide mahetaludega ja neilt õppida.

WWOOF Eesti tegemistest kirjutasime ka Mahepõllumajanduse lehe numbrites 38 ja 40 (2007. a).

Täpsem info: Geroli Peedu,
telefon: 53 422 378,
e-mail: geroli.peedu@gmail.com
www.wwoof.ee

Vabatahtliku töö kogemusest Austrias räägib Aita Mets, WWOOF Eesti üks algatajaid. Meie talunike esmamuljeid vabatahtlikest vahendavad Ea Velsvebel-Greenwood, Saaremaalt, GoodKaarma talust ja Liisi Kutkina Põlvamaalt Orpera Ökotalust.

Aita Mets

Miks otsustasid minna wwoofima?

Olen hariduselt keemiainsener, kuid tunnen, et tahaksin töötada ja elada maal. Oskused ja kogemused just maal ennast ise ära majandada puudusid. Mind on eriti huvitanud talutooted ja väikekäitlemine. Midagi sellist tahtsin ise kogeda ja WWOOF on selleks suurepärase võimalus. Arvasin, et parim viis mind huvitavate teemadega tutvuda on riigis, kus talutooted ja väikekäitlemise traditsioonid on veel au sees.

Otsustasin veeta ühe kuu vabatahtlikuna Austria mahetalus.

Mida kogesid Austrias?

Olin kaheksaliikmelise pere liige. Peres olid vanavanemad, ema, isa ja neli tütar. Tegin kõiki talu- ja majapidamistöid. Talus oli 10 lehma, siga, 20 kitse, teraviljakasvatus, köögiviljad, ürdiaed ja meierei. Lisaks tegeldi metsandusega. Palju käidi läbi ja tehti koostööd naabertaludega. Oma tooteid müüdi kord nädalas lähedal asuvas külas taluturul. Talu oli ka Austria „Slow Food” (traditsioonilist toidukultuuri kaitsva ja väärtustava liikumise) liige ning osales põliseid taimesorte ja loomatõuge tunnustavas liikumises.

Õppisin loomade eest hoolitsema ja lüpsin kitsi. Tegime heina ja korjasime ürte, kaevasin komposti ja korrastasime aiamaad. Töötasin meiereis 30-aastase kogemusega juustumeistri käe all ning õppisin tegema mitut sorti juustu lehma- ja kitsepiimast. Koos perenaisega valmistasime leiba, võid, teesegusid ja looduslikke salve. Sain teada, kuidas oma talupidamine peaaegu isemajandavaks muuta.

Talust avanes imetusväärne vaade kuni 3000 meetri kõrgustele mägedele. Seal õnnestus kaks korda perega matkama käia.

Kuidas kavatsed Austrias kogetut-õpitud Eestis kasutada?

Pärast vabatahtlikku tööd Austrias lõpetasin töötamise keemikuna ja otsustasin jätkata põllumajandusega, konkreetsemalt piima väikekäitlemisega. Praegu planeerin kitsekasvatustalu ja meiereid oma kodutallu. Soovin käia ühe korra veel wwoofimas mõnes kitsekasvatustalus Prantsusmaal, kus kitsejuustul on veelgi pikem traditsioon. Seni püüan liikuda võimalikult palju Eesti mahetaludes, et näha, kuidas siin Austrias õpitud tegusamalt rakendada.

Ea Velsvebel-Greenwood

Kust olid WWOOFi vabatahtlikud pärit ja mida nad teie juures tegid?

Eelmisel suvel abiks käinud vabatahtlikud olid väga abivalmis ja löid käed külge igale tööle, mida palusime neil teha. Et GoodKaarma seebikoda pole klassikaline mahetalu, kus pearõhk on loomade ja taimede kasvatamisel, siis tuli vabatahtlikel meie juures nii ökoseepi pakkida kui ka aiakohviku küllastajatele teed teha. Meil peatus suvel paar lätlast ja tšehhitar, kõik wwoofarid jäid üheks nädalaks.

Mida teie vastutasuks pakkusite?

Lisaks igapäevasele majutusele ja toidule viisime nad paaril õhtul sööma Kuressaare ökorestorani Maheköök. Samuti tegime kaugete abilistega vähemalt korra nende meiloleku ajal koos süüa, nimelt nende maa rahvusrooga. Mõnel õhtul sõitsime mööda kaunist Saaremaad ringi, käisime ujumas ja ratsutamas.

Mida olulist tahaksid ka teistele wwoofinduse kohta öelda?

WWOOFi vabatahtlikud teevad suve värvikamaks ja mitmekülgsemaks. See on hea moodus levitada-tutvustada Eesti mahetalude tegemisi, wwoofarid viivad positiivse kogemuse endaga oma kodumaale. Mitmed vajalikud tööd saavad nende abiga tehtud. Nad on küll lühiajalised, aga hakkajad ja töökad abilised, keda soojalt soovitan. WWOOF organisatsiooni kaudu on ka eestlastel imelihtne teisi maailma mahetalusid vaatama minna, ise kaasa lüües ja nende kogukonnas mõnda aega elades.

Liisi Kutkina

Kust olid WWOOFi vabatahtlikud pärit ja mida nad teie juures tegid?

Minu juures on kahel korral abiks käinud Maaülikoolis õppiv Eesti noormees. Eelmisel suvel oli ta 6 päeva ja selle aasta veebruaris 3 päeva. Ta aitas teha kõiki töid, mida minagi tegin: korjas taimi, rohis, oli abiks kuivatamisel. Talvel tegime puid. Ka sellel aastal on mitmed wwoofarid tallu tulemas.

Mida teie vastutasuks pakkusite?

Loomulikult pakkusin abilisele peavarju ja söögi, see on kokkuleppe aluseks. Minu kõrvalt õppis ta talutöid, taimi ja nende kasutamist.

Mida olulist tahaksid ka teistele wwoofiduse kohta öelda?

Innustaksin kindlasti WWOOF-liikumisega liituma. Meie inimesed on sel-

le võimalusega pisut ettevaatlikud. Kardetakse, et abilistest on rohkem tüli kui kasu. Olen aga ka teistes riikides näinud, kuidas WWOOFi abilised taludes töötavad, ja kuulnud, et nendega ollakse väga rahul. Ka meie üksikud mahe- tootjad, kes on vabatahtlikud oma talu võtnud, on rahule jäänud ja ootavad taas uut abijõudu. Peamine on see, et

abilisi ei tohi kohelda kui talu sulaseid. Nad on pigem külalised, kes on lahkelt nõus talu töödes kaasa lööma. Kõige tähtsam on vastastikune usaldus ja heatahtlik suhtumine.

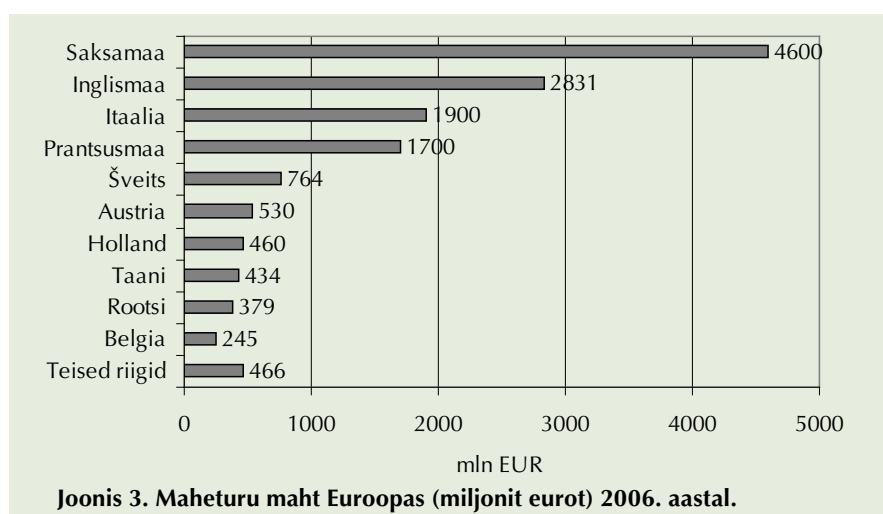
TOIMETUS

ülevaade

Pilk mahedale maailmale

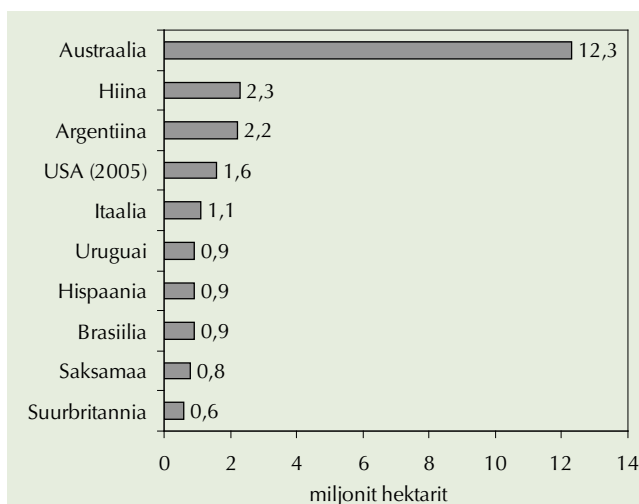
Käesoleva aasta alguses avaldas Šveitsi mahepõllumajanduse instituut FiBL järjekordse ülevaate maailma mahepõllumajandusest. 2006. aasta lõpul oli mahepõllumajandusmaad maailmas üle 30,4 miljoni hektari ja maheettevõtteid rohkem kui 700 000.

Kogu maailma mahepõllumajandusmaast jääb suurim osa Okeaaniasse (42%) ja Euroopasse (24%). Riikidest olid mahemaa poolest esirinnas Austraalia (12,3 mln ha), Hiina (2,3 mln ha), Argentiina (2,2 mln ha) ja USA (1,6 mln ha). Tuleb aga märkida, et Austraalias moodustavad valdava osa mahepõllumajandusmaast ülimalt ekstensiivsed karjamaad (2005. aastal 97%). Üsna sarnast pilti näeme ka Argentiinas. Lisaks põllumajandusmaale on mahekontrolli all ka looduslikud korjealad, kust korjatakse seeni, marju ning maitse- ja ravimtaimi. Selliste alade pind ulatus maailmas kokku 33 mln hektarini.

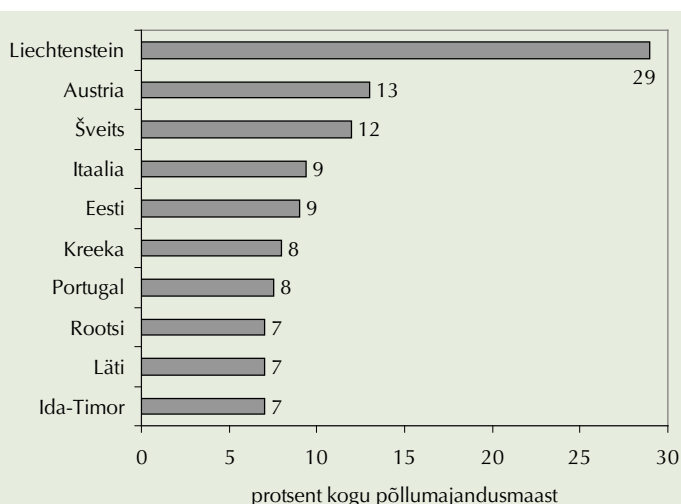


Euroopas viljeldi mahepõllumajandust 2006. aasta lõpuks 7,4 miljonil hektaril ning rohkem kui 200 000 ettevõttes. Euroopa Liidus oli mahemaa 6,8 miljonit hektarit ja mahetootjaid ligi 180 000. Võrreldes 2005. aastaga suurenes mahemaa pind Euroopas 7,7%.

Mahemaa moodustas 1,6% Euroopa ja 4,1% Euroopa Liidu põllumajandusmaast. Kõige rohkem mahemaa oli Itaalias (1 148 162 ha), Hispaanias (926 390 ha) ja Saksamaal (825 539 ha). Maheviljeluse osatähtsusest asusid tabeli tipus Liech-



Joonis 1. Suurima mahepõllumajandusmaa pindalaga riigid 2006. aasta andmetel.



Joonis 2. Suurima mahepõllumajandusmaa osatähtsusega riigid 2006. aasta andmetel.

tenstein (29%), Austria (13%, 2007. aastal juba 16%), Šveits (12%). Eesti oli oma 9%ga kõrgel 5. kohal (joo- nis 2). Mahemaa pind suurenes enamikus Euroopa riikides, kõige rohkem Hispaanias, Itaalias, Poolas ja Portugalis. Keskmise mahetalu suurus Euroopas on 40 hektarit, mida on rohkem kui tavatootmise talul (15 ha). Euroopa Liidu mahepõllumajandus- maast moodustasid 45% püsirohu- maad, 41% põllumaa ja 9% püsikud (oliivid, puuviljad jm).

Globaalne mahetoodete nõudlus suureneb jätkuvalt. Organic Monitori hinnangul ulatus 2006. aastal mahe- toodete müük maailmas ligi 30 mil- jardi euron, mis on kaks korda roh- kem kui 2000. aastal. 2005. aastal oli mahetoidu ja -joo- gi müügi käive 25,5 miljardit eurot.

Mahetooteid müüakse kõige rohkem Põhja-Ameerikas ja Euroopas, need kaks regiooni annavad kokku 97% maailma mahetoidu müügitulust.

Aasia, Ladina-Ameerika ja Austraalia on olulised mahetoidu eksportijad.

Rohkem kui poole mahetoidule mi- nevast rahast kulutavad euroopla- sed. Euroopa turul müüdi mahetoi- tu 2005. aastal umbes 14 mld euro ja 2006. aastal 20 mld euro eest.

Suurim maheturg, aastase käibe- ga 4,6 mld eurot, asub Saksamaal, järgnevad Inglismaa (2,8 mld eurot), Itaalia (2,6 mld Eurot) ja Prantsus- maa (1,7 mld eurot). Kõige kiiremi- ni kasvas maheturg Tšehhi Vabariigis (50%), järgnesid Ungari, Suurbritan- nia ja Belgia.

Kõige kättesaadavam on mahetoi- t Austrias, Taanis ja Šveitsis, kus see moodustab kogu toiduturust ligi 5%. Ühe inimese kohta kulutavad mahe- toidule kõige rohkem šveitslased, 102 eurot aastas.

Müügil olevatest mahetoodetest moodustavad suurima osa piim ja pii- masaadused ning puu- ja köögiviljad. Mahetootena on võimalik osta pea kõiki tavatoodetenagi müüdavaid toi- dukaupu.

Allikas:

Helga Willer, Minou Yussefi-Menz- ler, Neil Sorensen (Eds.) (2008): *The World of Organic Agriculture. Statis- tics and Emerging Trends 2008.*

Earthscan;

<http://www.earthscan.co.uk/tabid=37&st=basic&se=Willer>

ülevaade

Eesti mahepõllumajandus 2007

Avaldame täpsustatud andmed 2007. aasta mahepõllumajandusliku tootmi- se kohta Taimetoodangu Inspeksiooni mahepõllumajanduse registri andme- tel seisuga 31.12.2007. Mahetootjad oli

eelmise aasta lõpus 1211.

Pikemalt saab eelmise aasta mahepõl- lumajanduse kohta lugeda Mahepõllu- majanduse lehe eelmisest numbrist ja maikuu Maamajandusest.

Tabel 1. Taimekasvatus.

Kultuur	2006 ha	2007 ha	muutus, %
Teravili	8520	9917	116
Kaunvili	149	135	90
Raps, rüps jt tehnilised kultuurid	312	366	117
Kartul	241	213	88
Avamaa köögivili	58	45	78
Maasikas	37	34	91
Söödajuurvili	6	4	67
Ühe- ja mitmeaastased heintaimed	48276	54302	112
Maitse- ja ravimtaimed	151	138	91
Katmikukultuurid	1	1	143
Haljasväetistaimed	93	75	80
Mustkesa	1567	1310	84
Astelpaju	523	547	105
Viljapuuad	406	402	99
Marjaaed	216	252	116
Puukool	1	1	114
Looduslik rohumaa	11832	11441	97
Kasutamata põllumajandusmaa	497	349	70
Põllumajandusmaa kokku	72887	79531	109
Karjatav mittepõllumajanduslik maa	883	1997	226
Maa kokku	73770	81528	111

Tabel 2. Loomakasvatus.

Loomagrupp	2006 ha	2007 ha	muutus, %
Veised	14255	15890	111
s.h lüpsilehmad	3230	2959	92
Lambad	20723	27932	135
Kitsed	558	643	115
Hobused	1410	1647	117
Sead	434	278	64
Kodulinnud	5037	4459	89
s.h munakanad	3934	2800	71
Küülikud	483	347	72
Mesilased (perede arv)	331	322	97
Muud	1	7	700

talu tutvustus

Väikeses talus peab tegevus olema mitmekesine

Omanikud: Marju ja Olev Müür

Asukoht: Uuemõisa küla, Põide vald, Saaremaa

Kasutatav põllumajandusmaa: 18 ha

Mahetootmine: alates 2000

Kontakt: koplimatealu@hotmail.ee, 5394 5404

Müüride pere soov mahedalt majandada on pärit juba pererahva lapsepõlvest. Olev kasvab üles Ida-Virumaa metsaäärses talus, kus peeti loomi ja hariti põldu. Lapsepõlvetalust ei jäänud aga kuigi kaugemale trööstitu tööstusmaastik ja saastatud keskkond. Teravate kontrastide taustal kujunes Olevil juba varases nooruses välja loodussäästlik ilmavaade. Ka Marju kodutalus peeti lugu säästlikust eluviisist ja looduse kaitsest.

Kui Marju tädi ja tädimees kõrge ea tõttu Marju vanaema talus enam jätkata ei jõudnud, oli noor pere valmis saarlasteks hakkama. Linnaelu oli ära tüüda-

nud. Et esimene laps oli alles väike, siis leidsid Olev ja Marju, et nii lapsel kui ka neil endil on maal parem ja tervislikum elada. 1996. aastal kolitigi Keilast Saaremaale.

Esialgul toimetasid noored vana pere-mehe kõrval, kuid mõne aja möödudes võeti kogu majapidamine oma õlgadele. Talus kasvatati teravilja, peamiselt nisu, ning peeti lambaid. Ei puudunud ka suur õunaaed. Et loomakasvatusteadmisi ja -oskusi nappis, otsustati lambakasvatusega mõningate katsetuste järel siiski lõpparve teha. Kohe algusest peale rakendati mahepõllumajanduse põhimõtteid. „Meil ei tulnud mõttesegi

puhast Saaremaa loodust taimekaitsevahenditega mürgitada,“ rõhutab Olev. 2000. aastal astuti mahetootjate ridadesse ka ametlikult.

Praegu kasvatatakse teravilja ja maasikat. Oma pere jaoks nuumatakse igal aastal mõned seemed. Ka vana õunaaed on alles. Seal tehakse jõudumööda hooldustööd ning saak kasutatakse põhiliselt oma tarbeks. Marju käe all valmivad õunamahl ja -moos. Kahjuks on õunaaia sordid sellised, et lauaõuna sealt ei tule. Õunaaia saak läks varem Põltsamaale mahla tooraineks, kuid praegu tundub odavalt tavatöötlemisse müük üsna mõtetu. Kui käivituks õunte mahetöötlemine, siis võiks sellest aast toorainet saada küll. Aeda on juurde istutatud mõned pirnid ja ploomid.

Maasikakasvatust alustati 1999. aastal. Saaremaal käivitunud Phare maasikakasvatuse projekt andis Müüride perle innustust ja tuge rajada 0,2 ha suurune istandus. Värske maasika müük aga ennast hästi ära ei tasunud. Olevi sõnul kulus värske maasikaga turul käies suurem osa teenitust transpordile, sest Koplimate talu ei asu just Kuressaare külje all. Tuli otsida muid lahendusi. Möödunud aastal tulidigi turule uue toote, sügavkülmutatud maasikatambiga. „Sisuliselt on see maasika toor-moos, kuid ametlik keelepruuk ei luba seda õige nimega kutsuda, sestap ka selline nimetus,“ muigab Olev. Pudrutambiga purustatud marjadele lisatakse suhkur, segu pannakse karpi ja külmutatakse. Esialgul jahutatakse karbid ühes sügavkülmikus maha ning pannakse siis säilituskülmkappi -18°C juurde.

Et talutoodangut saaks poes müüa, peab töötlemine olema VTA järelevalve all. Müürid kasutasid hiljuti tekki-



Marju ja Olev koduõuel.

Fotod: U. Visse

nud väiketaluudele hästi sobivat võimalust teavitada töötlemine eraelamus ehk talupere köögis. Varasemate katsetuste käigus oli köök juba niimoodi seatud, et selles oleks mugav töötlemisega tegeleda. Nii ei tulnud ka ametlikuks töötlemiseks siin suuremaid muudatusi ette võtta ega investeeringuid teha. Ka külmutamiseks vajalikud külmpapid olid juba olemas. Suurem mure oli hoopis paberitöoga. Enesekontrolliplaan, kuhu iga väiksemgi töötlemisega seotud liigutus tuleb kirja panna, on üsna mahukas ja nõuab päris pikka ja pingelist mõttetööd. Kuigi enda jaoks on kogu töötlemise protsess hästi läbi mõeldud ja praktikaski järgi proovitud, siis selle sõnastamine viisil, et midagi olulist vahele ei jää, pole sugugi lihtne tegevus. Enesekontrolliplaani koostamisel saadi abi nii VTA enda juhenditest kui ka MTÜ Saare Mahe ja Eesti Mahepõllumajanduse Sihtstatutuse ühistöös valminud juhendmaterjalist „Abiks põllumajandussaaduste väikekäitlejale“.

Toote säilivusaja määramiseks tehti analüüsid samal meetodil enda jaoks tehtud ja kaks aastat sügavkülmas seisnud maasikatambist. Analüüsid olid korras ning poole lühema säilivusaja, ühe aasta, võis üsna julgelt tootele märkida. Maasikas on happeline ning oht, et selles saaksid kahjulikud mikroorganismid levida, on üsna väike. Siiski tehakse analüüsid igal aastal uuesti. Kokkuvõttes võib öelda, et asjaajamine polnudki nii väga keerukas ja VTA heakskiit saadi üsna ruttu. Töötlemine tunnustati ma-

hepõllumajanduslikuks, et väärt kaubale saaks ökomärgi peale panna. Uus mahetoode läks müüki peamiselt Ökosahvri kaudu ning möödunudaastane toodang on juba otsas. „Töötlemine annab meile kindlustunde, et maasikas saab müüdnud,“ sõnab Olev. Tööd on muidugi palju ja kuu aja jooksul, mil maasikas saaki annab, kipuvad pererahva unetunnid üsna napiks jääma. Päeval korjatakse marju ning õhtul ja öötundidel valmib neist toodang. Kahjuks on abitööjõuga lood järjest viletsamad. Koolilapsed põlgavad maasikakorjamist raskeks ning suurem osa tööst tuleb omal jõul ära teha.

Mõned seemned võeti majapidamisse 2000. aastal. Et sigadele tuli ise viljajahu valmistada, siis hakkas arenema mõte liksaks söödale vilja ka toiduks jahvatada. Nüüd ongi VTA kontrolli all ka teraviljajahude tootmine. Austriast 2006. aastal tellitud väike veski (fotol) on üles seatud aidas, kus ruumi puidust pinnad enne töötlemise käivitamist hoolikalt puhastati, kuid samuti mingit suuremat ümberehitustööd ette ei pidanud võtma. Veskil on sõelad, mis võimaldavad teha ka saiajahu: kolme sõela abil saab teha püüli, sõredat jahu, mannat ja kliid. Veski on üsna väike, sellega saab toota umbes 10 kg jahu tunnis, peenema jahu puhul on jõudlus veelgi väiksem. Ajamahuka tootmise tõttu ühes kuus üle 200 kg toodangu ei valmistata. Kauba mitmekesistamiseks on talu põldudel ka teraviljavalik laiendatud, kasvatatakse rukist, otra, kaera, nisu, tatart



Teravilja jahvatamine nõuab palju aega.

ja speltat. Katsetatud on sojaoa kasvatamist. Eriti minevaks kaubaks on osutunud tatrajahu. Koplímäe talu teraviljatoodang müüakse samuti põhiliselt Ökosahvrile.

Et müügiga probleeme pole, otsustati 2007. aastal rentida talule 10 ha maad juurde. Nüüd on põldu kokku 18 hektarit. Siiani on suurem osa põllutöödest teenusena sisse ostetud. Talu on nüüd jõudnud seisu, kus teenustöö enam hästi ei rahulda ning tarvis oleks oma masinaid. Samas on põllupind ikka veel liiga väike, et masinatesse tehtud investeering ennast ära tasuks. Kui edaspidi õnnestuks põllumaad juurde saada, võiks ka tootmist julgemalt laiendada.

Praegu on talupidamisel toeks Olevi kiirabiautojuhi palk, Marju teenib talvekuudel lisa massöörina. Olev ja Marju kinnitavad, et kuigi väikeses talus pole just lihtne ennast majandada, on talutööd mõlemale südamelähedased ja seda tegevust soovitakse igal juhul laiendada. „Kui on midagi head, mida kodus tehakse ja mis hästi välja tuleb, ning on soovi seda ka teistele pakkuda, siis tasub kindlasti proovida. Armastusega on kõik võimalik!“ usub Olev.

AIRI VETEMAA



Talu köögivilja- ja kartulimaa.

üritused

17.-19. juuni 2008

Using Evaluation to Enhance the Rural Development Value of Agri-environmental Measures

Rahvusvaheline konverents

Pärnu, Eesti

Info: Põllumajandusuuringute Keskus, Pille Koorberg
E-mail: conference@pmk.agri.ee
<http://www.pmk.agri.ee/pkt>

16.-20. juuni 2008

The 16th IFOAM Organic World Congress: Cultivate the Future

Modena, Italy

Info: IFOAM

E-mail: ifoam2008@provincia.modena.it
<http://www.ifoam.org>

3.-5. september 2008

New Developments in Science and Research on Organic Agriculture

8th Bioacademy Conference

Lednice, Czech Republic

Info: Pro-Bio

<http://www.pro-bio.cz/bioak>

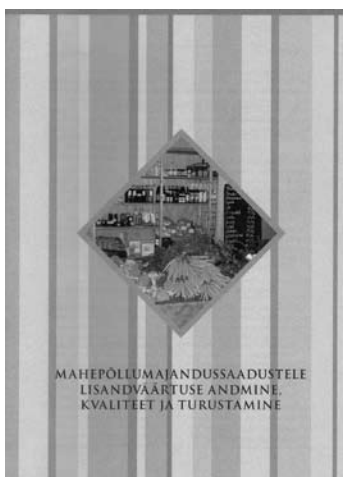
trükised



Viljandimaa mahetootjad ja mahetoodang

Ökoloogiliste Tehnoloogiate Keskuse ja Eesti Biodünaamika Ühingu koostöös valminud kaart, mis tutvustab mahetootjaid ja mahetoodangut Viljandimaal 2007/2008 aastal.

Kaardile on kantud kõik Viljandimaa mahetootjad 2007. aasta seisuga. Eraldi on tähistatud need, kelle käest saab kohapealt mahetoitu osta või kes pakuvad majutus-, toitlustus- või muid teenuseid. Sarnased kaardid on olemas ka Saaremaa, Hiiumaa, Võrumaa ja Põlvamaa kohta.



Mahepõllumajandussaadustele lisandväärtuse andmine, kvaliteet ja turustamine

Kaastööd: Pille Liivaauk, Merit Mikk, Ulvi Moor, Priit Põldma, Airi Vetemaa

Koostaja: Eesti Mahepõllumajanduse Sihtasutus; väljaandja: Põllumajandusministeerium 2007, 24 lk.

Trükis mahetoodangu turustamisest huvitatud tootjatele. Teemad: värskete marjade, puu- ja köögiviljade ning kartuli kvaliteedinõuded; maheaiasaaduste kvaliteeti mõjutavad tegurid; lisandväärtuse andmine ja mahetoidu turustamine.



Kohaliku toidu tootmine, töötlemine ja turustamine

Kaastööd: Airi Vetemaa, Merit Mikk, Pille Liivaauk, Katri Lahesoo

Väljaandja: Ökoloogiliste Tehnoloogiate Keskus 2007, 26 lk.

Lühike juhend kohaliku toidu väiketöötlemisega alustajale. Teemad: väiketöötlemise käivitamine, olukorra esmane analüüs, joogivee ja kvaliteet, tervisekontroll, hügieenikoolitus, tootearendus, äriplaan, ruum ja inventar, enesekontrolliplaan, tunnustamine ja teavitamine ning kohaliku toidu turustamine.

Väljaandja:
Ökoloogiliste Tehnoloogiate Keskus

Tuglase 1-6, 51014 Tartu
Tel 742 2051, faks 742 2746
e-mail: mahepm@gmail.com
www.ceet.ee

Vastutav toimetaja: Merit Mikk
Toimetaja: Airi Vetemaa

The Newsletter publishes overviews, research articles, news and practical advice on organic farming.
Trükk: Ecoprint AS

Väljaandmist toetab
EV Põllumajandusministeerium

